

PELERINAJUL - O COMPONENTĂ A ANTROPOLOGIEI RELIGIOASE (MĂNĂSTIREA NICULA - CLUJ ȘI MĂNĂSTIRILE DIN SĂLAJ)

Olimpia MUREȘAN

Abstract: *Pilgrimage is an event that occupies the lives of the believers. The pilgrimage has been and remains one of the oldest ways of religious manifestation, in terms of collective devotion. Going on pilgrimage means, first of all, to get into a sacred space where divine power has chosen to show by miracles. The role of pilgrimages was a special one in the spiritual life of the believers; it was a living manifestation of faith.*

The oldest icons are considered to be those that represent the Virgin Mary, assigned according to tradition to Luke the Evangelist, which he painted after some revelations.

Keywords: *pilgrimage, christian, icon, prayer, cross*

O manifestare care ocupă primul loc în pietatea credincioșilor este pelerinajul. Pelerinajul a fost și rămâne una din vechile modalități de manifestare a religiozității, din prisma devoțiunii colective, fiind relevant „în plan calitativ, datorită spiritului care îl animă, iar în plan cantitativ, prin gradul de participare și prin imaginea pregnantă și exteriorizată spectacular în derularea vieții religioase”¹.

Principalele motive ale pelerinajului sunt următoarele:

- Pelerinajul este un memorial - vizual al locurilor unde s-a arătat în lume iubirea și lucrarea minunată a lui Dumnezeu pentru oameni și prin oameni;
- Prin pelerinaj, creștinul depășește dificultăți ale vieții și află în multe cazuri rezolvarea unor probleme;
- Pelerinajul este un act spiritual de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite;
- Pelerinajul cuprinde și un act de pocăință pentru păcate, fiind completat cu mărturisirea păcatelor și rugăciuni de iertare pentru mântuirea sufletului.

A lua calea pelerinajului înseamnă în primul rând a ajunge într-un spațiu sacru, unde puterea divină a ales să se arate prin miracole. Cele mai multe miracole au fost împlinite în fața unor icoane, cunoscute ca „icoane făcătoare de minuni”. Icoana a creat un fenomen religios specific pietății colective și anume cultul icoanelor care este de fapt, o exprimare a emoției și trăirii religioase în fața divinității prezente în icoane.

Cele mai vechi icoane se consideră a fi cele care o reprezintă pe Fecioara Maria, atribuite de tradiție Sfântului Luca Evanghelistul, care le-a pictat în urma unor revelații. Contemplatorul icoanei este omul în rugăciune, contopit pentru o clipă cu sacralul revelat. Câteva dintre icoanele ce o reprezintă pe Fecioara Maria au fost consacrate ca „icoane făcătoare de minuni”. Învăluite uneori într-o aureolă de legendă, dar mereu privite cu multă speranță, icoanele făcătoare de

¹Doru Radosav, *Sentimentul religios la români*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1997, p. 162.

minuni în general, dar ale Maicii Domnului, în special, au atras de când este creștinismul, credincioșii la rugăciune. De-a lungul timpului, Maica Domnului și-a arătat din plin iubirea și mila sa față de oameni, împlinindu-le cererile făcute înaintea icoanelor ce o înfățișează. De fiecare dată când omul a mers cu inima zdrobită în fața chipului ei așezat în biserici sau mănăstiri, rugăciunea a primit un răspuns. Iar dacă necazul a fost șters din viața omului în mod miraculos, atunci icoana în fața căreia s-a rugat omul a devenit făcătoare de minuni: *Maica Domnului face minuni da vestea mere că icona îi făcătoare de minuni. Da, să pote spune pă drept așe, dacă astfel credința omului îi mai puternică când știi că în fața acelei icone i să ascultă rugăciunea*².

Credincioșii știu că prin intermediul icoanelor sunt în permanentă legătură cu Dumnezeu și cu sfinții pictați în ele. Unele icoane sunt vindecătoare de boli sau izgonitoare de duhuri necurate, iar altele aducătoare de ploi binecuvântate. Fără îndoială, toate icoanele sunt făcătoare de minuni și ajutătoare credincioșilor însă unele poartă o harismă specială pe care o simte numai cel ce se roagă mult și cu lacrimi în fața sfințelor icoane. N-am putea spune care dintre icoanele Maicii Domnului existente la noi în țară este mai „făcătoare de minuni”, sunt foarte multe.

Din vremuri străvechi, oamenii se adună în număr mare în jurul locurilor sfinte convingându-se că Dumnezeu poate fi întâlnit peste tot, dar că prezența Lui s-a arătat mai cu tărie în unele locuri. Un astfel de loc este mănăstirea Nicula, unde icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului adună de peste trei sute de ani, mii de credincioși³.

Acum trei sute de ani, icoana a lăcrimat, iar „vestea acestei minuni s-a răspândit ca fulgerul în întreg satul precum și în comunele din împrejurimi”.

Icoana, pictată în a doua jumătate a secolului al XVII-lea de preotul Luca din Iclod⁴ și donată de nobilul Ion Cupșa bisericii din Nicula, la data de 15 februarie 1699 a lăcrimat timp de douăzeci și șase de zile, cu mici întreruperi. Legende referitoare la Icoana Maicii Domnului de la Nicula conțin câteva elemente ale adevărului istoric, dar ele relevă cu precădere aspecte supranaturale, miraculoase referitoare la originea icoanei și la stabilirea ei în acest loc:

*Era on vecin de aici de la noi, din Bobota, Danciu Ioan, o făcut armata la Gherla, o fost cu compania acolo la mănăstire și le-o spus că on om ara cu boii pă câmp lângă mănăstire și o aflat o icoană. El o dus acasă. A doua zi icoana o aflat tăt acolo, până o dus la mănăstire la Nicula, acolo o stat. Era o butură de măr și pă aceie sta icoana, oricăți o încercat să o ieie de acolo n-o putut nicicum și astăzi îi butura acolo*⁵.

*Așe am auzât spunându-să că, on om o ascuns icona în zădu casei, în dreptu fereștii. Apoi, omu tare rău s-o îmbolnăvit și o scos icona și o îngropat în pădure, lângă o ciutrucă. O aflat on om care o mărș după lemne. După ce o aflat, o fost dusă la Gherla, da icona o fujit înapoi păstă dealuri și din zece-n tece metri picurau picuri de sânje din ie. Acolo s-o făcut răstigniri pă dealuri, unde o fost picurii de sânje. Icona o zburat la Nicula și on om care era pă câmp cu boii o dat cu zbicu s-o lovească și icona o sânjerat iară. Pă omu ala zăce că l-o mâncat viermii de viu pântu ce o făcut*⁶.

Acolo, unde-i amu mănăstirea o căzut icona din cer. Bărbatu mneu o lucrat la Episcopie la Cluj și acolo o dus icoana care o pticat din cer. Pă mine m-o lăsat să mă duc pântu Volinaș, copțilu aiesta beteag, să mă rog pântu el, îi tătă zdrănuțuită, io o-am văzut. Icona di la Nicula îi făcută după icona asta care o pticat din cer. Mi-o luat niște fire de alea pântu prunc. Îi veche, veche și pă marjină tătă-i zdrănuțuită, șiruită. Cum meri cătă mănăstire, din loc în loc îi cruce, tăt la 30, 40 de metri, s-o făcut, unde o obosât icona și o stat în loc, acolo s-o făcut cruce. Acolo o fost o fată care

² Inf. Morar Lucreția, n. 1949, Mesteacănu, Sălaj, 2018.

³ Ion Apostol Popescu, *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula*, Ed. Tineretului, 1969, p. 20.

⁴ Padea, I., *Mănăstirea Nicula*, Ed. Mănăstirii Nicula, 1995, *passim*.

⁵ Inf. Rațiu Floare, n. 1932, Bobota, Sălaj, 2018.

⁶ Inf. Țurcaș Emilia, n. 1932, Meseșeni de Jos, Sălaj, 2017.

n-o vorbit .On preot o avut o fată care o murit și atunci fata asta mută o arătat să să ducă acolo sus pă deal că acolo a afla unde o fost dusă fata ceie care o murit și i-o spus la preot să margă acolo și să facă o cruce. În locu acela o pticat icona din cer și o lua preotu de acolo și iară acolo mere și o zăs că acolo să facă o mănăstire, atunci o vorbit fata și acolo în deal să facă mănăstirea unde o pticat icoana. Acolo mărg oamini și să roagă și pântu necazuri și pântu bucurii⁷.

„Dulcele sărut”, icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni de la mănăstirea Strâmba, este considerată sora geamănă a celei de la Nicula, pictată tot de Luca din Iclod în jurul anului 1673 și dăruită de boierul Ciachi din Gârbou, mănăstirii. Credincioșii au numit-o „Dulcele sărut”, fiindcă Pruncul Iisus își atinge obrazul de cel al Maicii Sale, într-un sărut abia schițat. Icoana a săvârșit multe minuni, multe vindecări miraculoase dar mai ales întoarcerea oamenilor la credință și aduce în pelerinaje mulțimi de creștini.

Toate legendele insistă asupra voinței divine în stabilirea locului de așezare a mănăstirii și subliniază pedepsele date celor care s-au opus acestui lucru sau ar fi adus vreun prejudiciu obiectului sacru pe care îl adăpostește. Unele din legendele referitoare locului de statornicie a icoanei apar și în cântecele (pricesnele) dedicate Maicii Sfinte: *Între noi te-ai așezat/ La Nicula-n loc curat/ Ai venit într-o pădure/ Și ți-ai făcut mănăstire!*⁸

Pelerinajul, ca moment exemplar al devoțiunii, presupune un timp cultic, un loc sacral și un ritm al procesiunii pe care o generează, dar mai ales o finalitate, care de cele mai multe ori ține de dorința unei recalibrări a umanului cu sacru⁹. Cea mai mare parte a pelerinajelor sunt performate pentru restabilirea sănătății sau pentru vindecarea trupului sau a minții.

Pentru credincioșii din Sălaj, Catedrala „Adormirii Maicii Domnului” din Zalău, „mănăstirea” cum a fost denumită mult timp, a fost primul loc din Sălaj unde mergeau în pelerinaj.

Începând cu 1935, după construcția bisericii „Adormirea Maicii Domnului”, credincioșii greco-catolici din toate colțurile județului Sălaj au pornit în pelerinaj spre Zalău. Numărul credincioșilor era atât de mare încât la trecerile prin mulțime a preotului, cu cădelnița, abia putea să străbată. A fost primul, dintr-un lung șir de pelerinaje, pe care noroadele le făceau, anual, de Sfântă Mărie, la catedrala din centrul orașului. Tradiția acestui demers creștin a fost întreruptă în anii grei ai celui de-al doilea Război Mondial și reluată după încheierea războiului. Deși nu au mai avut amploarea pelerinajelor de dinainte, ele au continuat în ciuda interdicțiilor noii puteri comuniste¹⁰. Deși la lăcașul de cult nu exista viață monahală, credincioșii îi spuneau „mănăstire”, lucru evidențiat și într-o cântare religioasă a vremii: *„În Zalău, la mănăstire, merg noroade să se-nchine/În Zălau, la mănăstire, vin noroade la sfințire”*.

Rolul pelerinajelor era unul deosebit în viața spirituală a credincioșilor; era o manifestare vie a credinței. Credincioșii porneau la drum cu rugăciuni și cu cântece mariane, având o mare credință și speranță în ajutorul Maicii Domnului. Tanti Terezia din Giurtelecu Șimleului își amintește cu drag de acele vremuri: *Merem noroade multe, de cu seara, în ajun de Sfântă Mărie. În tăt anu am fost cu maica la Zalău, la „Adormirea Maicii Domnului”. Mai mult femei și tineret. Avem o femeie mai bătrână, Rusoia, aceie mere cu noi și facem rozaru pă drum, zăcem tare rugăciunile, tăți. Când trecem pă lângă o răstignire, acolo ne oprem și facem sămnu crucii și zăcem: Crucii tale ne închinăm, Cristoase! Ne punem în jerunți, ne închinam de tri ori și merem mai departe. Cântam cântările alea cu Maica Sfântă. După ce ajunjem, înconjuram biserica cântând. Tătă biserica, tătă curtea eru pline de oameni, care își petreceau acolo noaptea. Unii dormeau, alții moțâiau, alții cântau. Erau atât de mulți, că nu aveai cum să intri în biserică¹¹.*

⁷ Inf. Pop Lucreția, n. 1944, Zimbor, Sălaj, 2019.

⁸ Irineu Bistrițeanu, episcop vicar, *Icoana de la Nicula*, 1994, p. 59

⁹ Camelia, Burghel, *Cămașa ciумii. Note pentru o antropologie a sănătății*, Ed. Paideia, București, 2003, p. 293.

¹⁰ Vasile Rus, *Biserica „Adormirii Maicii Domnului”*, în Zalău, cultură și spiritualitate, Ed. Porolissum, 2013, p. 62.

¹¹ Inf. Julia Terezia, n.1946, Sighetu Silvaniei, Sălaj, 2018.

Pentru majoritatea sălăjenilor, credința era parte componentă a vieții lor, însă instaurarea regimului comunist, cu regulile lui stricte și ostile față de religie și biserică, nu a putut să înfrâneze tradiția pelerinajelor. Credincioșii sălăjeni nu au renunțat la procesiunea religioasă, ignorând solicitările Partidului Comunist de a se dedica muncii, și nu rugăciunii, în această zi de sărbătoare creștinească. *Mii de oameni veneau cântând, pe jos, pe căi lăturalnice, prin păduri, să nu-i vadă Miliția ori activiștii de partid, că îi opreau. Nu o dată s-a întâmplat ca noroadele să fie oprite pă traseu de către comuniști pentru a fi criticate că au lăsat munca pe plan secundar. Nu-i putea întoarce din drum, pentru că erau prea mulți pelerini*¹².

Dacă tradiția pelerinajelor la „Mănăstirea” din Zălau a supraviețuit prigoanei comuniste, redobândirea libertății religioase după Revoluția din 1989 a pus punct acestui obicei creștin de a merge în pelerinaj la „Mănăstire” și asta pentru că, credincioșii s-au reorientat către mănăstirile construite în Sălaj în anii ce au urmat: Strâmba, Bic, Bobota dar mai ales la Nicula.

Pelerinajele închinare Feocioarei Maria sunt cea mai populară formă de devoțiune închinată Mariei, deoarece în credința populară ea nu e un personaj din trecut ci o prezență vie, care ascultă rugăciunile celor aflați în nevoi și intervine activ în viața lor.

Pelerinajul la mănăstirea Nicula, pe 15 august și închinarea la icoana făcătoare de minuni a Maicii Sfinte este cunoscut ca fiind ca cel mai mare pelerinaj din Ardeal. Drumul este făcut pe jos, „călătorie trudnică”, cu etalarea însemnelor creștine, „prapori și icoane”¹³. *„La Nicula merem pă jos, că dacă meri pă jos îi mai primit, că te-ai jertfit, iară Maica Domnului așteaptă să te jertfești pentru păcate. Amu mărg cu trenu, cu mașinile*”¹⁴. Drumul este intens pregătit, toți cei care vor să facă acest act de penitență postesc, citesc rugăciuni dedicate Maicii Domnului, învață *pricesne* (cântări dedicate Maicii Sfinte) și încearcă să-și însușească toate regulile impuse de efectuarea unui pelerinaj de la cei mai în vârstă sau de la cei care au mai făcut pelerinaje.

Pentru cel care își pune în gând să facă drumul la mănăstire este foarte importantă conștientizarea scopului călătoriei: ispășirea păcatelor, vindecarea de boli, împlinirea unei dorințe sau mulțumirea pentru binefacerile primite: *Cu ce gând te ducei, ala să împline*¹⁵. Astfel, a te porni la drum este un legământ, înseamnă că, cel care pleacă în pelerinaj, vrea să schimbe ceva în viața sa, este un act profund liber. Condiția esențială care dă sens sacrificiului este credința nestrămutată în puterea și ajutorul Maicii Domnului: *Dacă nu meri cu credință, mai bine stai acasă*¹⁶.

Procesiunea începe de cele mai multe ori, la biserica din sat, unde pelerinii, împreună cu alți credincioși și preotul, fac rugăciuni invocând bunăvoința lui Dumnezeu și protecția Maicii Domnului, o „rugăciune profundă” pentru „creșterea în duh”: *Era o rugăciune pă care o zăcem înaintea de a porni la drum, nu știu cum îi zăce, da era așa: „Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, Cel ce ești calea, adevărul și viața și ai călătorit împreună cu sluga ta Iosif, precum și cu cei doi ucenici care au mers la Emaus, Însuți, Stăpâne, călătorește și cu mine robul tau, binecuvântându-mi drumul. Trimete-mi și mie înger păzitor ca lui Tobie, ca să-mi fie povățuitor și păzitor și să mă ferească nevătămat de toată reaua întâmplare. Și, astfel, cu pace, sănătate și bună sporire, să mă întorc întru ale mele și toată viața mea să preamăresc preacinstitul și de mare cuviință numele Tau, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin*¹⁷.

Rugăciunea este tovarășul nedespărțit de drum al pelerinului în căutarea lui Dumnezeu iar vizitarea locurilor sfinte este una din cauzele rugăciunii profunde a pelerinului. Rugăciunea pelerinului este, în primul rând una de laudă, fiecare pas îl duce spre Dumnezeu, pelerinul îl caută pe Dumnezeu în orice lucru.

¹² Inf. Raț Vasile, n. 1954, Bobota, Sălaj, 2018.

¹³ D. , *op. cit.*, p.231.

¹⁴ Inf. Lupșe Veronica, n. 1938, Solona, Sălaj, 2018.

¹⁵ Inf. Raț Floare, n. 1932, Bobota, Sălaj, 2018.

¹⁶ *Idem.*

¹⁷ Inf. Iuhoș Reghina, n. 1931, Bobota, Sălaj, 2019.

Apoi, norodul format pentru plecarea în pelerinaj, pornește la drum, cântând pricesne dedicate Maicii Sfinte, cu crucea în față, dusă de feciori, urmați de fete și femei, ca o formă de cinstire adusă Maicii Domnului, urmați de cei mai în vârstă. Creștinul, nu pleacă la drum fără „merinde în traistă” (pâine, ceapă, sare), cuțit, lucruri nu numai necesare dar și protectoare¹⁸.

Atunci ne adunam la beserică care vroiem să merem cu o săptămână înainte. Io am fost de 13 ori în pelerinaj la Nicula. Era norod demult, amu mărg cu trenu, cu mașini. Vineu 3, 4 bărbați mai bătrâni cu noi. Ne băgam car cu cai și ne strânjem fete mai tinere, ne făcem vânzare cu prune, cu curechi, cu cartofi, ne punem merinde. Ne punem și sclănină cu noi da nu mâncam de dulce, ne punem să avem pă când ne întorcem, pă când vinem înapoi, atunci mâncam. Ne punem pepini, ne punem roșii, ardei. Eram câte 40-50 înt-on norod numa din Bobota, apoi mai erau aproape pă atâția din Derșida, din satu vecin, da separat de noi. Când plecam, ne adunam tăți la beserică, ne făce popa binecuvântarea și pornem¹⁹.

De regulă, drumul se parcurge în 4 zile spre mănăstire și 3 la întoarcerea spre casă. Se parcurge același traseu în fiecare an (exemplu norodul din Bobota) și se respectau aceleași popasuri, orice abatere de la calea știută și rânduită putând aduce nenorociri ori neajunsuri pelerinilor: *Când merem în colo merem 4 zăle pă jos, avem tare bune locuințe în care ne prime. Ave șură cu paie, cu fân, acolo ne culcam. Ne ducem câte o pătură cu noi și cu aceie ne învălem sau când stătem jos la umbră să ne hodinim. De fiecare dată tăt la aceleași case înoptam și acuma care mărg, tăt acolo să opresc. Care mai trăiesc mai întreabă de noi²⁰.*

La dus și la întors, pelerini se roagă și cântă. Bisericile întâlnite în drum sunt îndemnuri la rugăciune iar toate troițele (răstignirile) pe lângă care trec sunt cinstite prin închinarea crucii de trei ori și rugăciunea scurtă: *Crucii tale ne închinăm, Cristoase/ Și sfântă învierea ta/ O lăudăm și o mărim!*. Dacă pe drum se întâlneau două noroade, crucile se închină de trei ori, ca o cinstire a jertfei pelerinilor.

Fiecare moment al zilei este marcat de rugăciunile potrivite: rugăciuni de dimineață, de seară, Acatistele Maicii Domnului, Rozarul, cu cele trei stări: de mărire, de durere și de bucurie, seara se face Paraclisul, Calea Crucii cu suferințele lui Isus, pelerinii comparând suferințele lui Isus cu suferințele îndurate pe drum. Sunt făcute și rugăciuni pentru cei rămași acasă și pentru cei grav bolnavi: *Ducem cruce cu noi, cam de 2 metri, aceie o ducem bărbații și feciorii. Merem tăt cântând și rugându-ne. Tare mare căldură era pă timpurile alea și bărbații aceie mai bătrâni zăceu să ne sculăm pă la 4 demineața și să merem până pă la 9 până nu să încălzește. Când să încălze, ne trăjem pă șanțuri, pă la umbră și până pă la 6 după-mniazăz stătem acolo la umbră și ne tăt rugam, apoi pornem iară când să mai lăsau umbriile. Aveu bărbații cărți de rugăciuni și noi știem Tată nost, Născătore. Îs tare faine pricesnile, tăt drumul cântam:*

*Nu lăsa, Măicuță,
Să pierim pe cale,
Că noi suntem fii
Lacrimilor tale...
Sau Roagă-te la Fiul Tău
Să ne tămădești de rău.
Sănătate să ne dai
Ca să te cântăm ca-n rai!*

Fiecare în lumea asta are un năcaz la suflet, pântu ace merem. Io, de când am fost de 9 ai, mi s-o aruncat aicea la ureche o bubă și oriunde m-o dus părinții la doctor nu s-o vindecat. Era mare buba și tăt curje, nu putem umbla legată napoi ca alte fete, avem tăt timpu o fașe legată. Pă când am vint, eram și io legată napoi și n-o mai curs, fie îți mulțumesc Tată Ceresc. După mai

¹⁸ Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Ed. Amacord, Timișoara, 1998.

¹⁹ Inf. Iuhoș Reghina, n. 1931, Bobota, Sălaj, 2019.

²⁰ *Idem*.

*mulți ai după ce m-am tăt rugat la iconă m-am vindecat, s-o desumflat și s-o uscat. Altu o avut altu năcaz, fiecare o avut ceva*²¹.

După ce ajunge la mănăstire, norodul înconjoară biserica de trei ori, pe coate și pe genunchi, apoi intră în biserică și se închină la icoana făcătoare de minuni. În credința oamenilor, nu oricine poate să se apropie de icoană, doar cei cu sufletul curat: *Merem la sfânta iconă, devreme, să nu mă împingă nime, când ajungem demineața așe iera de veselă și după ce să aduna lumea gănești că să întrista*²². *Mi-o povestit măicuța, că demult, când o fost tânără, la o fată, când o mârș să țuce icona, i-o rămas cozăle liptite de iconă, că n-o fost fată fecioră*²³.

Apoi, fiecare pelerin, caută să îndeplinească sarcinile pentru care a venit: spovedania, împărtășania și participarea la slujbe: sfânta liturghie, maslu și dezlegările Sfântului Vasile. Fiecare norod încearcă să stea grupat pentru a nu se rătăci niciun pelerin de grup.

*La Nicula ajungem cu o zi înainte de Sfântă Mărie și avem o casă unde merem de prima dată. Acolo ne spălam, ne pieptănam, ne schimbam cu alte haine și urcam sus la mănăstire. Acolo înconjuram beserica și amu văd norodile cum înconjurau biserica în cote și în jerunți de năcazu pă care îl ave și păcate. Așe îi și cântarea: ajută-ne, Măicuță, să mai venim la tine și să-ți putem mai spune, năcazu pă care-l avem! Nu știi cum vuje așe. Care vroie să și spovede. Două zăle cât stătem acolo numa ne tăt rugam, erau atâția preoți de nu-i putei număra și atâta lume, cât vedei cu ochii. Așe ne cunoștem care eram din Bobota după crucea ceie că era scris pă ie Bobota, altfel nu ne aflam în veci unu pă altu. Fiecare norod stăte așe grupat pă sat, stătem pă iarbă pă o pătură. Mâncam din straiță acolo*²⁴.

În ziua de 15 august, spre seară, pelerinii fac cale întoarsă cu credința în suflet că, drumul și jertfa lor n-a fost în zadar. La plecarea de la mănăstire, cântecele intonate conțin mulțumiri aduse Maicii Domnului pentru binefacerile acordate pe timpul șederii la mănăstire:

*Maică, tu ne-ai ajutat
De-am făcut ce ni s-a dat
Ne-am ușurat sufletul
Ne-am îndreptat umbletul
Încălziți de-a ta iubire,
Noi plecăm din mănăstire*²⁵.

La întoarcere, se parcurge același traseu. Când norodul ajunge la intrarea în sat, se trag clopotele iar procesiunea se încheie tot la biserica din sat unde pelerinii sunt așteptați de comunitatea de credincioși. Crucea, care pe tot parcursul călătoriei s-a aflat în fruntea norodului, este închinată Maicii Sfinte și se aduc rugăciuni de mulțumire.

*Înapoi vinem în tri zăle și avem tri căși în care ne aștepta cu mâncare: mâncăruri bune, carne prăjită, cartofi gătați. Când ne apropiem de Bobota, la beserică să strânje alt norod și vine înaintea noastră, până pă la Sărmășag. Vine cu prapori, cu cruce, vine tineret. Când vinem, așe era o bucurie pă șosea, să strânje atâta lume de numa și la fiecare răstignire ne oprem și zăcem on Tată Nost și o Născătore. Tare m-am năcăjit că n-am mai putut mere, aproape de 30 de ani n-am mai fost*²⁶.

Fie că este făcut din devoțiune, fie că reprezintă un canon, pelerinajul aduce „o aprofundare a vieții creștine, spirituale, personale, prin drumul parcurs și, apoi, ajuns la destinație, prin rugăciunea comună și prin meditație”²⁷.

²¹ Inf. Iuhoș Reghina, n. 1931, Bobota, Sălaj, 2019.

²² Inf. Sălăjean Carolina, n. 1935, Solona, Sălaj, 2018.

²³ Inf. Rațiu Floare, n. 1932, Bobota, Sălaj, 2018.

²⁴ Inf. Iuhoș Reghina, n. 1931, Bobota, Sălaj, 2019.

²⁵ I. Bistrițeanu, op. cit., p. 56.

²⁶ Inf. Iuhoș Reghina, n. 1931, Bobota, Sălaj, 2019.

²⁷ D. Radosav, op. cit., p. 226.

Așa cum am amintit, cele mai multe pelerinaje, „noroadе” formate din satele din Sălaj se făceau la Nicula, ca mai apoi, pelerinii să se îndrepte și spre mănăstirile din Sălaj: Strâmba, Bic, Bobota sau Sfânta Treime.

Când eram coptil merem la Nicula, am fost la Nicula mult, pă jos. Înainte de a porni merem la biserică și ne făce preotu o slujbă, ne dăde binecuvântare și apoi plecam.

Ne arăduiem cu tri zăle mai înainte, a patra zi stam acolo, merem la iconă, înconjuram biserica în jerunți, pântu tăt ce ai avut pă suflet, de câte ori ai putut, de păcate o avut. Ne rugam, erau popi mulți și călugăți, ne spunem năcazurile, fiecare pântu ce o vinit. În zăua de Sfântă Mărie stătem până să găta slujba, apoi ne arăduiem napoi. Pă drum, rămânem în anumite locuri, pân sate pă la oamini, ne primeu, durnem în podu șurii, pă fân. Înt-on an, am mărs mai mulți, noi eram tri surori, erau oamini care ne primeu tăt anu. Ne dăde de mâncare păsulă verde și curechi de post. Drumu ăla până la mănăstire, fiecare cu ce gând s-o dus s-o împlinit. Merem mulți de aici din sat, eram 50-60 de persoane, merem pă jos, păstă 150 de km, când ajunjem acasă, avem pticioarile umflate. Pă drum ne întâlnem și cu alte norode. Pă unde trecem pân sate ne ieșeu înainte și să lipteu de noi. Nu mâncam numa de post, ne punem cu noi vărzare, cine ne aștepta cu mâncare ne făce de post. Avem opinci încrețate din piele în pticioare. Era on om aici care ne făce opinci încrețate. Merem tăt cântând pricesne și zăcând rugăciuni: Rozaru și Paraclisu. În fruntea norodului era crucea. Odată știu că am fost și nu ne-o lăsat miliția să merem, în 1985. Ne-o întors din drum, am vinit napoi și iară am mărs, pân pădure, am trecut pân văi, da tăt ne-am dus și de nu ne-o lăsat. Ne-am întâlnit pă drum cu oamini cu suflet și ne-o dus până înt-on loc cu caru, apoi de acolo alții, până în alt loc, până am ajuns, tăt pân păduri. După ce ajunjem la mănăstire, pă 14, fiecare își făce canonu pântu care s-o dus. Cu ce gând te ducei, ala să îpline. O dată când am mărs, pă omu mneu l-o fost țăpată di la baie (mină), am fost 7 persoane în familie. O vinit acasă, era tare necăjit. O vinit on văr care lucra pă la Arad și o zăs să margă cu el acolo la lucru să trimată bani. El s-o suit pă tren cătă Arad și io sara am pornit cătă Nicula, cu ala gând să deie Dumnezo să vie cătă casă. N-am ajuns bine la Nicula că o fost o femeie și mi-o spus că n-o avut stare și o vinit acasă. Pă când am vinit acasă era și el acasă. După ace m-am dus la Gostat și i-am făcut și lui grupă de vaci, să lucre. Nu uit în veci lucru aiesta. Noptea, înainte de Sf. Mărie să făce slujba lui Vasile cel Mare, să făce slujbă pântu cei îndrăciți, am văzut cum o ieșit satana din oamini. Apoi di la 6 demineața până la 8 era utrenia și di la 8 până la 12 era slujba mare de Sfântă Mărie. După slujbă, mai stătem on ptic, ne hodinem, mâncam acolo în sat, la Nicula, acolo ne dăde de mâncare și apoi ne arăduiem cătă casă.

Era iconă cu Maica Domnului făcătoare de minuni. Care să apropie tare de iconă, așe plânje Maica Sfântă, îi curje lacrămnile pă obraz. Cine are on năcaz și să rogă la iconă cu tăt sufletu i să îplinește. O fină de-a me n-o văzut cu ochii, era săracă, n-o avut bani să margă la doctor și o zăs că merje la Nicula. Cum o ajuns acolo și s-o rugat la iconă o văzut. Să lăsa bani la icoană. Care cu ce gând o mărs, i s-o împlinit. Fiecare are năcazuri, de tăt felu, pelerinaju la mănăstire pântu alea să face. Dacă aș pute și amu m-aș duce la Nicula. Cei care mereu cu norodu mai multe erau femei și bărbați, da mai puțâni. Și amu mărg tinerii la Nicula de aici din Bobota²⁸.

Io de vreo 20 de ori am fost la Nicula în pelerinaj. Merem pă jos până la Huedin și de acolo luam trenu până în Gherla și de acolo pă jos iară până la Nicula, merem câteva femei, 10, 15 femei. Pă tren avem carte și cântam cântecile Maicii Domnului. Nu mâncam pă drum până ajunjem acolo. Mă spovedem, mă cuminecam acolo la mănăstire. Înconjuram biserița veche în cote și jerunți ca o jertfă, mai ales dacă ai ceva probleme, dacă ai pă cineva bolnav. Tăt noptea stătem la slujbă. După ce să înconjura biserica ce mare cu icona, era slujba Sfântului Vasile. Odată, am văzut acolo, când stropе părintele cu apă sfințată, on om atăta o zberiat de numa. După on an sau doi apoi l-am văzut bine pă omu ala. Apoi ne culcam acolo pă jos. La 5 demineața începe

²⁸ Inf. Raț Floare, n. 1932, Bobota, Sălaj, 2018.

maslu pântu bolnavi. Erau 7 popi, ducem ulei și îl sfințe. După ce să găta maslu începe slujba. După ce să termina slujba spune predica Bartolomeu Anania apoi ne arăduiem câtă casă. Lumea stăte la iconă, am stat o dată de sara până demineată să ajung la iconă. Icona aceie o plâns. Amu, de câțiva ani merem cu autobuz până acolo. Am fost în pelerinaj și la Bârsana, la Bic, la Strâmba și la Arsenie Boca, da numa la Nicula să mere așa, pă jos, era tare fain²⁹.

Io îs de 34 de ani văduvă, m-am dus la sfânta mănăstire la Nicula de 12 ani de când o murit mama, până o murit Bartolomeu Anania. Merem la sfânta iconă, devreme să nu mă împingă nime, când ajungem demineata așa iera de veselă și după ce să aduna lumea gânești că să întrista. În timpul războiul zăce că o plâns, că să omore lumea. Îs născută pă 12 august și de Sfântă Mărie m-o botezat, nu știu di ce nu mi-o pus numile Mărie, să pune după neamuri. I-os născută catolică, catolică-s botezată și catolică îs cununată și așa-mi zăc rugăciunile. Popa zăce Domne miluiește! Io zăc: Domne îndură-te spre noi!³⁰

Aici la noi la Buciumi la biserică, de Sfântă Mărie era mare strânsură. Vineu tare mulți, di pă tâte satele aieste, îi biserică mare, să adunau mai mulți preoți și să sfințe și era slujbă mare să făceu și sara rugăciuni până noptea târzău și demineată iară, vine atâta lume ca și cum mărg la Nicula. Și de aici din satele astea mere norod la mănăstire la Nicula, aici le dăm mâncare, nu dorm aici, anu trecut o durmit aici, în alt an în Stârci sau în Drag. Îi tare bine să faci jertfa asta, să merji pă jos la Nicula, o mătușe de-a me o mârș de 32 de ori la Nicula pă jos, o mârș și o vinit, da și morte ușoră o avut, în 2 săptămâni o fost gata, n-o chinuit, și-o făcut o jertfă înaintea lui Dumnezo.

Acolo este iconă făcătoare de minuni, care s-o rugat la ie o primit vindecare. Am o vecină și de două ori pă lună mere la mănăstire la Nicula, acolo să pote ruga din suflet. Ie mi-o spus, cum tăt mere că o văzut multe minuni. Mi-o spus că o mârș una cu bărbatu-său. El o zăc că nu intră în biserică că nu crede, o dus numa pă ie că era bolnavă. Până la urmă i-o spus preotu de acolo, lasă că o să vină și el și până la urmă s-o dus. I-o spus preotu: tu ești mai bolnav ca și ie, da, dacă te-ai întors și ai vinit, Dumnezo o să te vindece. Și o scăpat amândoi de boală, de atunci tăt mărg amândoi la Nicula.

Am avut iară băiatu unei verișoare care s-o îmbetejit rău, adică nu pute sta nime lângă el, pă nime nu suporta nici pă ai lui, numa sânșur și o mârș la cineva cu el și ala i-o spus să margă cât mai repede cu el la mănăstiri, la Frăsineni, îi mănăstire de călugări. L-o dus on vor de-a lui și o tăt făcut rugăciuni pă el ză de ză, ciup de apă era, numa trâmura și să prinde de hanile călugărilor. După on timp, o zăc: duceți-l acasă, da o să-i fie foarte rău și ala care i-o făcut pă el o să moră până la Crăciun. L-o adus acasă, da cum o ajuns o fujit, l-o tăt costat și l-o aflat înt-o mănăstire lângă Oradea, acolo stăte și să ruga. El o fost bine înainte, o fost în servici, o fost cu el pă la doctori, păstă tă, da nu i-o aflat mnică. I-o făcut maslu în casă, le-o fost rău la tăți, o fost făcută pă tătă familia. În zăua când o murit femeie care le-o făcut, stăte mai sus de ei, o mârș la iei să-i deie 5 lei împrumut, nu i-o dat, că i-o spus de acolo, cât facem rugăciuni să nu dați mnică la nime din casă. Atâta o insistat să-i deie orice, da nu i-o dat. Cum o ajuns acasă o murit și el și-o revenit da să tăt rogă mult. Numa cu rugăciuni și post o scăpat, acolo să fac rugăciuni încontinuu³¹.

De Sfântă Mărie, de aici di la noi din Băbiu să mere la Buciumi la biserică, s-o mârș până după Revoluție. De aci nu s-o mârș la Nicula, era departe. Am fost și io, că tata era din Poic, merem pă jos. Io am mârș numa pă zăua de Sfântă Mărie, erau femeie de aicia care mereu noptea la slujbă. Atâta lume mere³².

²⁹ Inf. Antal Lenuța, n. 1942, Fildu de Mijloc, Sălaj, 2018.

³⁰ Inf. Sălăjan Carolina, n. 1935, Solona, Sălaj, 2018.

³¹ Inf. Demle Viorica, n. 1949, Buciumi, Sălaj 2018.

³² Inf. Brândaș Silvia, n. 1936, Băbiu, Sălaj, 2018.

*Și amu mărg di la noi din sat cu norod, pă jos la mănăstire la Bic, cu crucița înainte. Să mere de după masa, înainte de Sf. Mărie, noptea să stă la slujbă și a doua zi să întorc*³³.

*La mănăstire la Nicula, numa amu din democrație să mere, înainte nu s-o mărs, că o fost preoții preoți demult. O fost on popă în Hild de Mnijloc, Mitru, ala tare fain să știe ruga și aci on băiat în vecini deodată cu noi, era paralizat, nu pute umbla. L-o dus de tri ori sara la rugăciuni la părintile Mitru în brață și a treia oară și-o revenit. Atunci nu să mere pă la atâtea mănăstiri că erau preoții preoți. Io nu cred nici în preoți, nici în călugări numa în Unu Dumnezeu și în biblie. În biblie nu scrie de moște și de sfinți. Cum scrie în biblie ? Isus o zis: de ce mă numiți sfânt? Sfânt este numai unu Dumnezeu, care vindecă și tămăduiește*³⁴.

Dacă credincioșii ortodocși din satele din Sălaj merg în pelerinaj la Nicula, la icoana Maicii Domnului, unii dintre cei greco-catolici merg la Seuca, în județul Mureș unde s-a arătat Maica Sfântă unei măicuțe oarbe:

*Merg în pelerinaje, am fost de multe ori la Seuca, la maica oarbă la care i s-o arătat Maica Sfântă, lângă Târnăveni. Prima dată n-am putut mere că mi-o fost părinții rău bolnavi dar am trimis-o pă fata me. I-am zâs să fie foarte atentă când spune măicuța ceie mesajul transmis de Maica Sfântă. Când o vinit acasă mi-o spus: „când voi veni, voi veni cu fiul meu iubit”. Aiesta o fost mesajul (înt-o anumită dată). A doua oară m-am dus io, era o mare de oamini. Îi on loc unde s-o arătat Maica Sfântă la o măicuță oarbă. Nicări n-am văzut atâta lume. Acolo ne-am rugat și când am termimat m-am uitat la cer și am văzut pă Maica Sântă cu Pruncu Isus, așe mari i-am văzut pă cer. Rozaru să zâce. O murit apoi măicuța Rozalia, da să mai merje în pelerinaj. Maica Sfântă îi comunica ei data în care să arată și ea transmitea și atunci se mergea numa în pelerinaj. În pelerinaj fiecare mere cu scopu lui, te roji, mulțămnești și te duci*³⁵.

Rugăciunea pelerinului este un demers, o cerere pentru împlinirea unui lucru oarecare, cel mai adesea vindecarea de o boală deosebit de gravă. Multe locuri sfinte și-au aflat renumele tocmai datorită minunilor împlinite acolo în vindecarea bolnavilor. Rugăciunile pentru bolnavi (maslu), sfințirea apei, mărturisirea păcatelor și reconcilierea, rugăciunile și privegherile de noapte, cântările și rugăciunile în grup pe drum spre locurile sfinte și spre casă, cărțile și pliantele, icoanele, obiectele religioase, toate acestea fac din pelerinaj o lucrare misionară în care adevărul credinței se armonizează cu frumusețea celebrării pentru a exprima taina iubirii lui Dumnezeu pentru oameni și a iubirii oamenilor față de Dumnezeu.

Pelerinajul, prin înalta trăire spirituală pe care o impune, este, o experiență religioasă de maximă intimitate în dialogul creștinului cu divinitatea dar și de o mare intensitate a pietății individuale. *Fiecare are năcazuri, de tăt felu, pelerinaju la mănăstire păntu alea să face. Dacă aș pute și amu m-aș duce la Nicula...*³⁶. Fiind un obicei al comunităților umane, pelerinajul este o călătorie a credincioșilor spre un loc consacrat printr-o manifestare divină, devenind treptat un fenomen ce depășește canoanele bisericești, îmbogățindu-se cu elemente noi precum căutarea relicvelor, a minunilor sau a vindecărilor miraculoase.

Olimpia Mureșan

Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău

e-mail: piamureșan35@yahoo.com

³³ Inf. Stana Cristina, n. 1953, Sighetu Silvaniei, Sălaj, 2018.

³⁴ Inf. Șimon Cornelia, n. 1951, Fildu de Sus, Sălaj, 2018.

³⁵ Inf. Ciupe Floare, Ban, Sălaj.

³⁶ Inf. Rațiu Floare, Bobota.